

HARRY VAN BOMMEL & ANJA MEULENBELT

HET BELOOFDE LAND, HET BEROOFDE LAND

DE SP EN HET CONFLICT TUSSEN ISRAËL EN DE PALESTIJNEN

Het beloofde land, het beroofde land

De SP en het conflict tussen Israël en de Palestijnen

Harry van Bommel en Anja Meulenbelt

Met een voorwoord van Hajo G. Meyer

© maart 2007

Wetenschappelijk Bureau van de SP

Vijverhofstraat 65

3032 SC Rotterdam

Omslagontwerp: Robert de Klerk/SP

Opmaak: Ashraff Tashta/SP

Foto's: Anja Meulenbelt (pagina's 6, 11, 15, 19, 22, 36, 38) aangevuld met rechtenvrije foto's

President Yasser Arafat toont Kamerlid Harry van Bommel de route van de afscheidingsmuur. Januari 2004

Inhoudsopgave

Voorwoord	pag. 5
Inleiding	pag. 7
1. Drie visies	pag. 9
2. Het ontstaan van het conflict	pag. 13
3. De bezetting	pag. 17
4. Het vluchtelingenprobleem	pag. 21
5. De enige democratie in het Midden-Oosten	pag. 23
6. De demografische tijdbom	pag. 27
7. Israël, de VS en de VN	pag. 29
8. De verschillende vredespogingen	pag. 33
9. De Israëlische politiek	pag. 37
10. De rol van de Palestijnen	pag. 39
11. De oplossing	pag. 41
12. Recente ontwikkelingen	pag. 43
Conclusie en beleid	pag. 51
Eindnoten	pag. 53
Afkortingen	pag. 60

VOORWOORD

Met dit boekje over het conflict Israël - Palestina verricht de SP een pioniersdaad. De Palestijnen zijn de huidige slachtoffers van een totaal uit de hand gelopen xenofobie, die halverwege de vorige eeuw culmineerde in de Holocaust. Op de schuldgevoelens die in de westerse wereld hierover alom aanwezig zijn heeft de Israëlische politiek tot nu toe op virtueuze wijze ingespeeld, om kritiek op zijn doen en laten in de kiem te smoren. Israël weet bij veel mensen nog steeds het imago op te houden van het 'eeuwige slachtoffer', terwijl dit land al sinds vele decennia tot dader is geworden, die de humanitaire wetten en gevoelens van medemenselijkheid aan zijn laars lapt. Zo kon de paradoxale situatie ontstaan dat de westerse wereld, met Nederland op een prominente plaats, eerst medeverantwoordelijk was voor de schrikbarende dimensie van de Holocaust, terwijl ze nu – uit angst voor het antisemitisme-verwijt – dadeloos toeziet hoe een tweede volk, de Palestijnen, al sinds vier decennia in zijn bestaan wordt bedreigd. Vooral de grote politieke partijen in Nederland hebben zich hierdoor tot voor kort tot volstrekte zwijzaamheid laten reduceren. Daarom is het uiterst welkom dat de SP nu met een afgewogen, helder en doordacht boekje komt over de achtergronden van deze, zo langzamerhand de gehele wereld bedreigende strijd, waarin ook de soms onmenselijke daden van Palestijnse kant niet onbesproken blijven. Zonder de hoofdoorzaak, de bijna vier decennia voortdurende bezetting van Palestijns gebied door Israël, onderbelicht te laten. Tegen critici wil ik zeggen: het zijn je vrienden die je je feilen tonen.

Hajo G. Meyer

Bestuurslid van 'Een Ander Joods Geluid'

INLEIDING

Nederland heeft historisch gezien een sterke band met Israël. Het is daarom niet eenvoudig om helder stelling te nemen in het nu al bijna 60 jaren durende conflict tussen twee nationale bewegingen in het Midden-Oosten, die van de staat Israël en die van de voornamelijk onder bezetting levende Palestijnen, en om beide kanten recht te doen zonder in een te simpele stellingname terecht te komen, in de trant van ‘waar er twee vechten hebben er twee schuld’.

Bij de stellingname in het conflict gaat het ook om de houding van het Westen tegenover een Arabisch land. Zoals we in deze nota aan zullen stippen gaat het onder andere om de schendingen van mensenrechten en het internationale en humanitaire oorlogsrecht, vooral door de staat Israël. Zolang de VS en Europa daar geen duidelijke stelling in nemen, is de geloofwaardigheid van het Westen ten aanzien van andere brandhaarden als Irak, Iran en Afghanistan sterk verminderd. Wie zijn wij om andere naties op de vingers te tikken vanwege een gebrek aan democratie of het niet nakomen van mensenrechten, wanneer we de andere kant opkijken in het geval van Israël?

De SP pleit voor een niet-militaire oplossing voor het al zo lang lopende conflict tussen Israël en de Palestijnen. Er moet een einde komen aan de bezetting van de Palestijnse gebieden en het nederzettingenbeleid van Israël. Israël moet zich terugtrekken tot achter de grenzen van 4 juli 1967, de zogenoemde ‘Groene Lijn’. Palestijnse vluchtelingen moeten een recht op terugkeer krijgen.

De SP meent ook dat de Europese Unie een vasthoudende pleitbezorger dient te worden voor de preventie, beheersing en oplossing van conflicten langs geweldloze weg. Toepassing van terreur als

politiek instrument dient onder alle omstandigheden krachtig te worden veroordeeld. De Europese Unie dient meer bij te dragen aan de oplossing van het Israëliisch-Palestijnse conflict. Basis hiervoor zijn een levensvatbare Palestijnse staat en veilige, internationaal erkende grenzen voor zowel Israël als Palestina.

Zolang Israël haar medewerking aan een dergelijke vredesregeling weigert en VN-resoluties naast zich neerlegt, dient het EU-associatieverdrag met Israël te worden opgeschort. Ook voor andere landen zullen Europese associatieverdragen gekoppeld worden aan het naleven van mensenrechten, dit moet dus ook gelden voor Israël. Europa dient een bijdrage te leveren aan de (weder)opbouw van de Palestijnse Gebieden. In de senaat heeft de SP gepleit voor hervatting van de noodhulp aan de UNRWA, die door toenmalig minister Van Ardenne is toegekend voor het jaar 2004. Ook heeft woordvoerder Harry van Bommel in de Tweede Kamer gepleit voor een wapenembargo tegen Israël. En wederom in de senaat pleitten Tiny Kox en Anja Meulenbelt voor het hervatten van de hulp aan Palestina, en het aangaan van het gesprek met de nieuw gekozen Hamasregering. Er mag niet met twee maten gemeten worden: als er eisen gesteld worden aan de Palestijnen, dan ook aan Israël. Ook bij de recente escalatie, vanaf juni 2006, heeft Harry van Bommel Kamervragen gesteld.

In deze uitgave wil de SP – in het kort – haar standpunt ten aanzien van het Israëliisch-Palestijnse conflict verder verhelderen. Om te beginnen door duidelijkheid te scheppen over de verschillende visies op het conflict, en een antwoord te geven op de vraag vanuit welke visie de SP naar het Midden-Oosten kijkt. Aan de orde komen vervolgens de oorsprong van het conflict, de bezetting, het vluchtelingenvraagstuk, de democratie en de mensenrechten binnen Israël zélf, de rol van de VS en de mogelijke oplossingen. We eindigen met een visie op de actualiteit: de verkiezing van een door Hamas geleide regering, het *Disengagement Plan* van Sharons opvolger Olmert, en de houding van Nederland en de EU.

1 DRIE VISIES

In Nederland geven mensen vanuit grofweg drie visies (of paradigma's) commentaar op het Israël-Palestinaconflict.

In de eerste visie, die lang dominant is geweest in Nederland, is de staat Israël gevestigd vanwege de noodzaak een veilig toevluchtsoord te stichten voor de overlevenden van de *shoah*, de Holocaust, en hun nazaten. In deze visie wordt Israël gezien als een dapper, klein land dat zich staande moet houden temidden van een grote overmacht aan vijandige Arabische staten die de Joden het liefst de zee in zouden willen drijven. In de tijd dat de staat werd gevestigd kon Israël rekenen op sympathie van een groot deel van Europa, deels uit schuldgevoel over de gevolgen van de Jodenvervolging, deels omdat de Europese Joden die Israël stichtten cultureel en politiek als 'verwant' werden ervaren. Met de verdreven 'inheemse' bevolking was weinig compassie, wat niet vreemd was gezien het feit dat Nederland zich nog nauwelijks bewust was van het eigen kolonialisme en de behandeling van 'inheemse' bevolkingen elders. In deze visie wordt het probleem vooral gedefinieerd als de onwil van de Palestijnen (en andere Arabieren) om Israël te erkennen en op te houden met geweld.

Deze visie is inmiddels voor een deel ingehaald door een andere. Er is enige erkenning gekomen voor het Palestijnse volk. In paradigma 2 worden twee volken erkend, de Israëlische Joden en de Palestijnen, die beide vechten om hetzelfde stukje land. Het gaat dan om een botsing tussen twee nationale bewegingen. Het probleem wordt dan meestal gezien als de spiraal van geweld waar beide partijen in verstrikt zijn, de onwil aan beide

zijden om concessies te doen en slecht leiderschap aan beide kanten. Deze visie is populair bij de media – die graag beide kanten evenredig aan het woord willen laten en ‘onpartijdig’ willen blijven – en bij politici die wel willen zien dat de Palestijnen in een onhoudbare situatie leven maar ook Israël niet af willen vallen.

Het probleem met paradigma 2 is dat er niet in verdisconteerd is dat er sprake is van twee uitermate ongelijke partijen. Het is geen oorlog tussen twee staten. Het gaat om een bestaande staat aan de ene kant, met een zeer geavanceerd leger, ondersteund door de machtigste staat ter wereld, de VS. Aan de andere kant een volk dat bijeen is gedreven op 22 procent van het oorspronkelijk mandaatgebied Palestina, met nog maar het begin van een eigen staatsapparaat, zonder leger, een volk dat bovendien voor tweederde uit vluchtelingen bestaat. Het cruciale verschil is dat de ene partij een bezettende mogendheid is, en de andere partij grotendeels onder bezetting leeft, of in ballingschap. We gaan ervan uit dat een analyse van het probleem, zonder dat daarin de feitelijk bestaande bezetting genoemd wordt, altijd te kort zal schieten.

In paradigma 3 staat het begrip bezetting centraal. De staat Israël is gesticht als Joodse staat, op het land waar al een inheemse bevolking aanwezig was. De stichting van de staat is ten koste gegaan van de daar al wonende Palestijnen die zijn verdreven of binnen Israël als tweederangsburgers worden behandeld. Israël neemt geen verantwoordelijkheid voor het ontstane vluchtelingenprobleem, ondanks vele VN-resoluties. Na 1967 werden bovendien de Westoever en de Gazastrook bezet na veroverd te zijn op Jordanië en Egypte. Vervolgens begon een stelselmatige annexatie van land door de bouw van nederzettingen, van een wegenstelsel dat alleen begaan mag worden door kolonisten en door het bouwen van de muur. Het probleem vanuit deze visie is dat Israël niet bereid is om een zelfstandige en leefbare staat Palestina naast zich te dulden, en uit is op het annexeren van zoveel mogelijk land met zo min mogelijk Palestijnen er op.

De SP stelt zich ondubbelzinnig op in het laatste paradigma, maar wel met een aantal kanttekeningen.

Hoewel we van mening zijn dat Israël af zou moeten zien van de bezetting, gaan we ervan uit dat beide staten, Israël en Palestina, recht hebben op veiligheid, onafhankelijkheid, en de steun van de internationale gemeenschap in het handhaven van vrede. Uiteindelijk

zijn wij van mening dat alleen met het sluiten van een rechtvaardige vrede ook Israël een democratisch, veilig en welvend land kan worden. Wij hechten er dan ook aan om te stellen dat we ons kritisch opstellen tegen de politiek van de opeenvolgende regeringen van Israël, maar niet tegen het bestaan van de staat zelf.

We erkennen het recht van de Palestijnen om conform het internationale oorlogsrecht in verzet te komen tegen de bezetting. De grens daarbij ligt daar waar burgers in Israël het doelwit worden van geweld. We wijzen zelfmoordaanslagen op burgers dan ook ten stelligste af.

De verantwoordelijkheid voor de ontstane onrechtvaardige situatie ligt niet alleen bij Israël. De Verenigde Staten die Israël economisch en met wapens ondersteunen zijn zwaar medeverantwoordelijk voor het voortbestaan van de bezetting. Europa treft als blaam dat ze weinig hebben gedaan om Israël te houden aan het internationale recht en aan de mensenrechtenakkoorden.

مرکز بلعین

واللهما الشراك

Bilin Center Common
Struggle

We
with
and

2 HET ONTSTAAN VAN HET CONFLICT

De blik zou meer gericht moeten zijn op een mogelijke oplossing in de toekomst dan op het verleden. Toch kunnen we niet om een visie op dat verleden heen, omdat de ontstaansgeschiedenis van het conflict tot op de dag van vandaag een grote rol speelt. Om tot een oplossing te komen moet minstens onder ogen worden gezien dat de ontstaansgeschiedenis er voor de Palestijnen fundamenteel anders uitziet dan voor de staat Israël. Neem bijvoorbeeld het vluchtelingenvraagstuk, dat centraal staat in een mogelijke oplossing.

In de eerste versie van de onstaansgeschiedenis, die lange tijd dominant was in Nederland, wordt vastgehouden aan het verhaal waarin de zionistische groepen zich met toestemming van de VN vestigden in het mandaatgebied Palestina. Dat verhaal luidt zo: de Arabieren wezen het verdelingsplan af, dat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in november 1947 had aangenomen (resolutie 181) waarbij de Palestijnen (toen nog niet zo genoemd) 42 procent van het land kregen toegewezen, en de jonge staat Israël 56 procent met een kleine internationale enclave zonder Jeruzalem. Nadat de Arabieren het plan hadden afgewezen, en op 14 mei de staat Israël werd uitgeroepen, vielen de Arabische troepen binnen. In de oorlog die volgde vluchtten vele van de Palestijnen, daartoe onder andere opgeroepen door de Arabische leiders. De Arabische troepen verloren het van het nieuwe Israëliëse leger. Waarna de staat Israël werd gevestigd, op 78 procent van het mandaatgebied.

In de versie van de Palestijnen, inmiddels overigens ruimschoots bevestigd en gedocu-

menteerd door een aantal Israëlische ‘nieuwe historici’ (1) was de veroveringsoorlog al gaande vóór de bewuste datum dat de staat Israël werd gevestigd, op 14 mei 1948. Het beruchte bloedbad in Deir Yassin, waarbij tussen de 100 en de 250 dorpelingen (voornamelijk ouderen en vrouwen) werden geëxecuteerd, vond plaats op 9 april, en is te begrijpen als afschrikwekkend voorbeeld om de Palestijnse bevolking er toe te bewegen te vluchten. De helft van de 750.000 Palestijnen die uiteindelijk op de vlucht sloegen was al op weg vóór 10 mei. De Palestijnen die toen nog niet als volk werden erkend hadden geen stem gehad in het verdelingsplan, dat in hun visie over hun hoofden heen was bedisseld.

Hadden de Arabieren het verdelingsplan geaccepteerd, dan had Israël met het probleem gezeten dat ze maar 55 procent van het mandaatgebied tot hun beschikking had, met bovendien een niet-Joodse bevolking, die zonder de dekmantel van een oorlog niet verwijderd kon worden. David Ben-Goerion – de eerste premier van Israël – heeft later ook toegegeven dat hij ervan uitging dat de Arabieren het plan zouden afwijzen, zodat Israël een rechtvaardiging had om het eigen gebied eenzijdig verder uit te breiden (2).

En historicus Benny Morris, zionist, heeft na grondig onderzoek toegegeven dat er wel degelijk sprake was van ‘etnische zuivering’ op grote schaal – de poging om zoveel mogelijk Arabieren te verwijderen van het land dat Israël wilde houden (3).

Meteen na de stichting van de staat werd een begin gemaakt met de verwoesting van 450 Palestijnse dorpen, het uitwissen van de Arabische sporen tot en met het veranderen van namen, en het onder een militair bestuur plaatsen van de minderheid Palestijnen die was gebleven (4). Een militaire ‘uitzonderingstoestand’ die tot 1966 heeft geduurd. Een groot deel van het land dat tot dan toe Arabisch bezit was geweest werd onteigend door de staat, die het land via de nieuwe wetgeving alleen aan Joodse Israëli’s verpachtte.

Na de zesdaagse oorlog in 1967 had Israël de mogelijkheid om een oplossing te vinden door mee te werken aan het stichten van een Palestijnse staat op de Westoever, in de Gazastrook, en in Oost-Jeruzalem voor de daar wonende twee miljoen Palestijnen. Deze gebieden waren toen door Israël veroverd op respectievelijk Jordanië en Egypte. In plaats daarvan werden de gebieden bezet gehouden, ondanks herhaaldelijke VN-resoluties die Israël opriepen de bezetting te beëindigen. Israël stond toen voor de keuze. Ófwel de gebieden werden geannexeerd, wat zou hebben betekend dat twee miljoen Arabieren burgerrechten zouden krijgen, waarmee een einde zou komen aan de Joodse meerderheid in

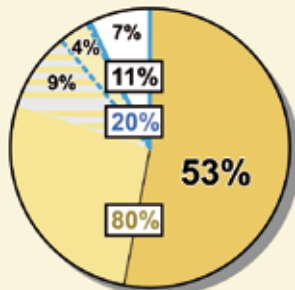
Israël. Ófwel de gebieden zouden worden ingelijfd zonder dat de Palestijnen burgerrechten zouden krijgen, waarmee formeel een apartheidssysteem geschapen zou zijn. In plaats van deze twee opties worden de gebieden nu al bijna 40 jaar lang onder een 'voorlopig' militair gezag geplaatst.

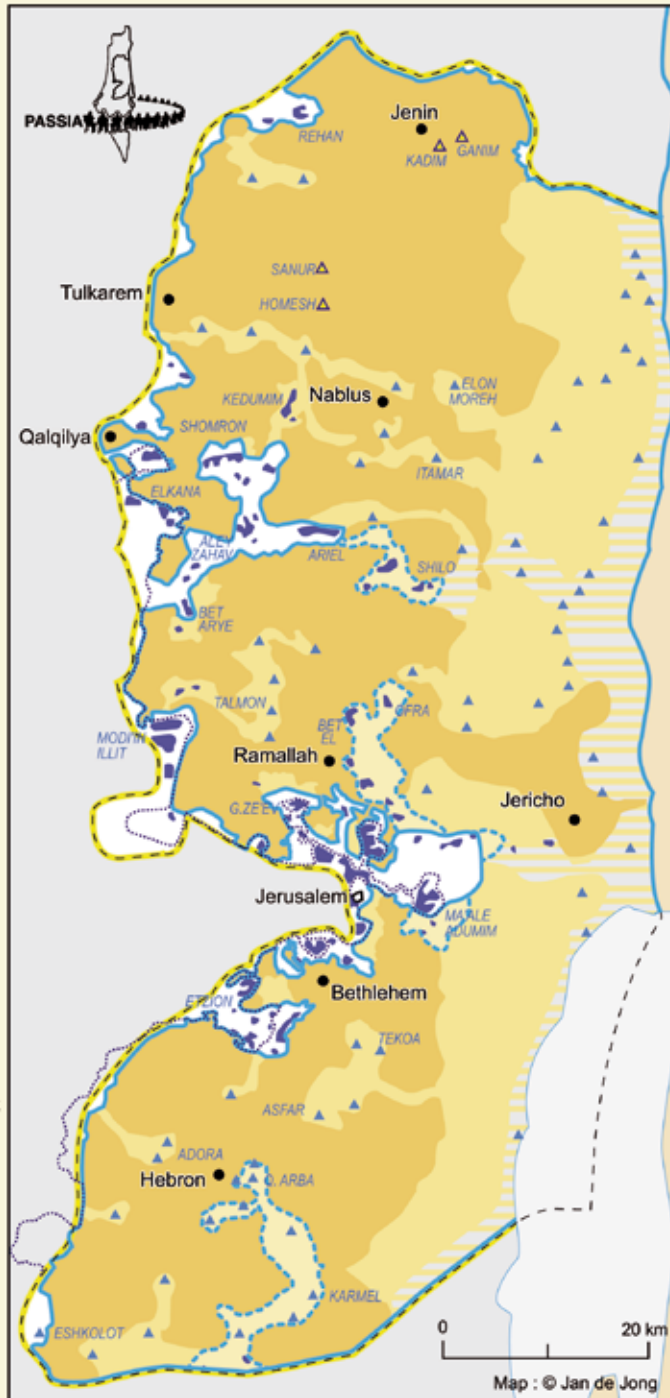
MAP 5: Israeli Options for a Palestinian State

- 1 Projected area designated for Palestinian statehood by dominant circles in the Israeli Likud Party. Areas to be annexed by Israel under that option.
 - 2 Projected area designated for Palestinian statehood by dominant circles in the Israeli Labor Party
 - 3 Projected area likely demanded by the Likud Party to be annexed to Israel in exchange for areas of Palestinian statehood preferred by the Labor Party
 - 4 Jordan Valley area probably demanded to remain under Israeli control by the Likud Party
- Boundary of Palestinian State as proposed by the 'Geneva Initiative'
- Israeli Urban / Rural Settlements
- Settlements to be evacuated under the Disengagement Plan
- Green Line 1949

Territorial Options in Percentages of the West Bank

- Israeli Annexation of 7% of the West Bank (Legend Option 1, see box above)
- Additional Israeli Annexation of 4% of the West Bank (Legend Option 3), amounting to a total of 11%
- Jordan Valley Zone under Legend Option 4, comprising 9% of the West Bank
- Palestinian Area after an Israeli Annexation of 7% of the West Bank (Legend Option 2)
- Remaining Palestinian Area on the West Bank after Projected Israeli Disengagement

3 DE BEZETTING

In de periode na 1967 hebben de opeenvolgende regeringen, tegen de Conventies van Genève in, systematisch nederzettingen gebouwd en een netwerk van wegen aangelegd om de nederzettingen direct met Israël te verbinden en tegelijk het Palestijnse gebied te verdelen in van elkaar afsluitbare gebiedjes. Tienduizenden hectares Palestijns land zijn in beslag genomen, tienduizenden olijven- en citrusbomen ontworteld, duizenden Palestijnse woningen afgebroken (5). Op dit moment is nog maar 60 procent van de Gazastrook en de Westoever bewoonbaar voor de Palestijnen zelf, in enclaves die van elkaar geïsoleerd worden door *checkpoints* en muren. Dit wordt door Jeff Halper (van het ICAHD) de '*matrix of control*' genoemd (6). Ook nadat er een begin werd gemaakt met vredesonderhandelingen onder begeleiding van de VS, nadat Israël de PLO had erkend als officiële vertegenwoordiging van het Palestijnse volk, en er in 1993 wederzijds handtekeningen werden gezet onder het Oslo-akkoord, een intentieverklaring, ging de bouw van de nederzettingen gewoon door. Het sluitstuk van de *matrix of control* is de afscheidingsmuur op de Westoever. Officieel is die muur bedoeld om een scheiding aan te brengen tussen de Palestijnse gebieden en Israël, om aanslagen te voorkomen. In werkelijkheid is op de kaart zichtbaar dat de muur niet de 'groene lijn' (de in 1948 afgesproken grens tussen Israël en de Westoever en Gazastrook) volgt, maar een route die twee of drie keer zolang is. De muur lijft zoveel mogelijk nederzettingen in bij Israël, en sluit zoveel mogelijk van de Palestijnse woonkernen af van het achterland en van elkaar. Het Internationaal Gerechtshof in Den Haag heeft op 9 juli 2004 geoordeeld dat de bouw van de muur illegaal is. Daarmee werd een andere belangrijke uitspraak gedaan: de Vierde Conventie van Genève (1949) is dus ook van toepassing op de Palestijnse gebieden die bezet worden gehouden, wat inhoudt

dat alle daar gevestigde nederzettingen illegaal zijn, en niet alleen de ‘buitenposten’ die zonder toestemming van de regering zijn opgericht.

Het verzet van de Palestijnse bevolking, in de vorm van de strijd binnen de gebieden en de zelfmoordaanslagen in Israël, heeft steeds bloedige vergeldingsacties opgeroepen, het dieptepunt is de in september 2000 losgebarsten ‘Tweede Intifada’. Sinds de Tweede Intifada uitbrak zijn 3161 Palestijnen om het leven gebracht, van wie 636 minderjarigen. Van de 751 Palestijnen die in 2004 werden gedood had tweederde aan geen enkele gevechtshandeling deelgenomen. Toch heeft de militaire aanklager de laatste 4,5 jaar slechts 104 onderzoeken ingesteld wegens onrechtmatige levensberoving, deze hebben tot 28 strafvervolgingen en achttien veroordelingen geleid. Een militair die een Palestijnse vrouw van 95 had doodgeschoten kreeg 65 dagen gevangenisstraf. (7)

Ook de slachtoffers aan Israëlische zijde, zowel militairen als burgers, zijn slachtoffers van de bezetting, zeker in de visie van paradigma 3. Voor de cijfers, zie de website van het Israëlische Ministerie van Buitenlandse Zaken. (8)

Niet geteld zijn de vele honderden Palestijnen die permanent gehandicapt zijn geraakt. Het leger houdt verder honderden Palestijnen in ‘administratieve hechtenis’, dat wil zeggen dat ze zijn gearresteerd zonder aanklacht en zonder proces, en dus ook zonder beroepsmogelijkheid. (9)

Naast de verwoestingen van bouwland en boomgaarden tijdens de invasies werden rondom de nederzettingen, kolonistenwegen en grenzen, brede stroken land geheel platgebulldozerd, inclusief de huizen. Bewoners kregen zelden meer dan een half uur om bezittingen te verzamelen en te vertrekken. Daarnaast zijn vele huizen opgeblazen als represaille-maatregel.

Het leger heeft toestemming van de regering om verdachte Palestijnen standrechtelijk te executeren, de ‘*targeted killings*’. Behalve dat dit een schending is die ook onder het oorlogsrecht niet is toegestaan, komen er burgers bij om het leven. (10)

De *checkpoints* die op de Westoever en in de Gazastrook de mensen van elkaar geïsoleerd houden, richten onnoemelijke schade aan. Regelmatig kunnen kinderen niet naar school, mensen niet naar hun werk, kunnen boeren hun producten niet naar de markt

brengen, kan vee niet verzorgd worden en kunnen mensen niet naar het ziekenhuis. De behandeling van Palestijnen die met een vergunning door de checkpoints moeten is berucht.

Helpt Palestijnen onder de armoedegrens

Volgens de cijfers van de ILO had in 2004 nog niet de helft van de volwassen mannen in de bezette gebieden werk. Zo'n 47 procent van de 1,7 miljoen Palestijnen in de bezette gebieden leven onder de officiële armoedegrens van 2,10 dollar per dag (11).

Inmiddels is dat cijfer gestegen. Volgens de Wereldbank gaan de Palestijnen op dit moment door de diepste economische depressie in de moderne geschiedenis, voornamelijk veroorzaakt door de aanhoudende Israëlische restricties die de handel vanuit Gaza dramatisch hebben verlaagd, en feitelijk het arbeidsleger hebben afgesneden van zijn banen in Israël. Dit heeft geleid tot de onge-

evenaarde werkloosheid, van 35 tot 40 procent. Ongeveer 65 tot 75 procent van de Gazanen leeft onder de armoedegrens (in 2000 was dat nog 30 procent) (12). Deze cijfers zijn van vóór de verkiezingen en de recente economische boycot van de nieuwe Hamas-regering, waardoor 15.000 van de overheid afhankelijke employees geen salaris ontvangen. Het grootste deel van de buitenlandse hulp is bevroren. De levensstandaard is nog verder gedaald. Ook ambtenaren, leerkrachten, medisch personeel zijn nu grotendeels van de voedselhulp van de UNRWA of WFP afhankelijk.

4 HET VLUCHTELINGENPROBLEEM

De oorspronkelijke 750.000 vluchtelingen van 1948 verspreidden zich over de Westoever, de Gazastrook, de omringende landen als Libanon en Jordanië, en een kleiner deel leeft in de diaspora in het Westen. Binnen Israël zelf leven nog steeds duizenden Palestijnen als *'displaced persons'*, in niet-erkende dorpen. Na 1967 kwam een nieuwe vluchtelingenstroom tot stand. Van de Palestijnen heeft ongeveer tweederde nog steeds vluchtelingenstatus. Het aantal vluchtelingen, dat wil zeggen, de oorspronkelijke vluchtelingen en hun nazaten wordt nu geschat op meer dan vijf miljoen (13).

Binnen de bezette gebieden worden de vluchtelingen al meer dan vijftig jaar onderhouden door de UNRWA, de VN-organisatie zonder politiek mandaat, die zorgt voor voedsel, basaal onderwijs (de paradox van de situatie is dat Palestina van alle Arabische landen het laagste analfabetismecijfer heeft) en gezondheidszorg (14). De vluchtelingen binnen de bezette gebieden hebben daarmee een levensstandaard die redelijk overeenkomt, dat wil zeggen even laag is, als die van de plaatselijke autochtone bevolking. In Jordanië is de situatie voor vluchtelingen redelijk, ze kunnen burgerrechten krijgen, in Libanon is de situatie miserabel.

Het vluchtelingenprobleem is ondanks vele VN-resoluties nooit door Israël erkend. Tegen het internationale recht in is het de vluchtelingen na het bestand van 1948 onmogelijk gemaakt om naar hun huis terug te keren. Compensatie van verloren land en andere bezittingen is nooit aan de orde geweest. Zonder het vluchtelingenprobleem op de agenda te zetten is een vrede tussen Israël en de Palestijnen ondenkbaar. Zelfs wanneer het mogelijk zou zijn om de in de bezette gebieden wonende vluchtelingen tevreden te stellen met de

opheffing van de bezetting – de meeste van hen hebben zich er al gesetteld – is het niet mogelijk om de vluchtelingen buiten de grenzen te negeren.

Het is duidelijk dat Israël vreest voor het gevolg wanneer zij de verantwoordelijkheid voor het vluchtelingenprobleem zou erkennen. Formeel zou dat betekenen dat de miljoenen vluchtelingen het recht op zouden kunnen eisen ‘terug te keren’ naar hun oude huizen die inmiddels niet meer bestaan dan wel door Joodse Israëli’s worden bewoond, waarmee bovendien het ‘demografisch evenwicht’ om Israël Joods te houden definitief zou zijn verstoord. In werkelijkheid blijkt de meerderheid van de Palestijnen geen aspiraties te hebben om in Israël te gaan wonen, maar zij wil wel erkenning van haar rechten en compensatie voor het geleden verlies (15).

5 DE ENIGE DEMOCRATIE IN HET MIDDEN-OOSTEN

Het is een vaak gehoord argument, vooral geuit door diegenen die Israël willen verdedigen tegen kritiek: Israël is de enige democratie in het Midden-Oosten. Is dat zo? Ten dele. Zeker is het dat de meeste *Joodse* bewoners van Israël dat zo ervaren. Voor hen zijn er de westerse verworvenheden als een parlement waarin ze voor hun belangen op kunnen komen, uitkeringen, door de staat gefinancierde gezondheidszorg en onderwijs, en een behoorlijke mate van vrijheid van meningsuiting. Niet ideaal, onder de permanente financiële zorgen schieten de meest kwetsbare sectoren van de samenleving er het eerste bij in – de kloof tussen arm en rijk is een van de hoogste in westers georiënteerde staten – maar te doen. Maar hoe anders ziet de situatie er uit voor de niet-Joodse burgers, waaronder een miljoen in Israël wonende Palestijnen.

Dit is een feit: Israël heeft geen grondwet. In Europese democratieën garandeert een grondwet de gelijke behandeling van alle staatsburgers. Er zijn minstens twee redenen waarom Israël geen grondwet heeft waarin alle burgers gelijke rechten worden gegarandeerd. Het orthodoxe rabbijnendom is tegen. Volgens de religieuze wetten (er is in Israël dus ook maar ten dele scheiding van staat en 'kerk') hebben mannen en vrouwen niet dezelfde rechten.

De tweede reden is belangrijker voor alle staatsburgers die niet Joods zijn. Israël definieert zichzelf als *Joodse* staat, en ontkent dat die twee principes, dat Israël een Joodse staat is én een democratie, met elkaar op gespannen voet staan. Alle Joden ter wereld hebben het recht om staatsburger te worden op het moment dat ze voet zetten in Israël. De niet-Joodse ingezetenen, ook als ze daar al generaties, soms eeuwen wonen, moeten dat staatsburgerschap verwerven. De Palestijnse burgers van Jeruzalem, bijvoorbeeld, zijn geen staatsburgers en mogen ook niet stemmen, ze leven er op een permanente verblijfsvergunning. Iedereen in Israël is verplicht in de identiteitspapieren te vermelden of hij of zij Joods is, dan wel moslim of christen, lees: Arabisch (in de nieuwe paspoorten is de afkomst vermeld in een cijfercode). Die vermelding heeft veel gevolgen voor het recht op werk (overheidsbanen zijn sowieso uitgesloten), het kiezen van een woonplaats, de kwaliteit van onderwijs, de strafmaat, het bezit van land, vrijheid van politieke activiteiten, de hoogte van uitkeringen, de mate van bewegingsvrijheid, de kans op gezinshereniging – en zelfs op de distributie van gasmaskers.

Het belangrijkste argument dat Israël een democratie is, is het feit dat de er wonende Palestijnen met staatsburgerschap stemrecht hebben, op die in Jeruzalem na dan. En op die in ‘niet-erkende’ dorpen na – dat zijn Arabische dorpen die officieel niet bestaan en dus ook geen recht hebben op zaken als wegen, elektriciteit en een waterleiding. Maar wie een politieke partij op wil richten die de belangen van de Palestijnse minderheid behartigt wordt met een aantal belemmeringen geconfronteerd.

Een partij kan verboden worden wanneer die niet onderschrijft dat Israël een democratie én een *Joodse* staat is. Dit is een interessante *catch 22*, want om je burgerrechten uit te kunnen oefenen als Arabier, en politiek op te kunnen komen voor gelijke rechten, moet een partij eerst onderschrijven dat men als Arabier niet dezelfde rechten heeft als de Joden in Israël, én mag men niet stellen dat Israël geen democratie is. Ook openlijke solidariteitsbetuiging met de Palestijnen in de bezette gebieden is riskant, dat kan opgevat worden als staatsgevaarlijk en opruiend, hetgeen de Palestijnse leden van de Knesset uit ervaring weten. Parlementaire onschendbaarheid geldt niet voor de Arabische parlementariërs: van de negen in 2005 zittende Knessetleden werden er zeven bij demonstraties al eens zodanig toegetakeld door de veiligheidsdiensten dat ze naar het ziekenhuis moesten. Enig onderzoek naar de gang van zaken heeft nooit plaatsgevonden (16). Terwijl Joodse politici straffeloos in het openbaar mogen zeggen dat ze voor deportatie zijn van alle Arabieren, dat ‘kankergezwel’ in de Joodse staat (zei voormalig minister Effi Eitam), kunnen Palestijn-

se burgers die zeggen voor een democratische staat te zijn die gelijke rechten biedt aan alle burgers als staatsgevaarlijk worden opgesloten.

Neem voor de ongelijke behandeling een belangrijk onderwerp als illustratie: het toewijzen van land en het verstrekken van bouwvergunningen. Wanneer er huizen worden opgeblazen of platgebulldozerd in de bezette gebieden is er nog kans dat de media zich daarvoor interesseren. Voor wat in Israël zelf, met Israëlische staatsburgers gebeurt – als dat Palestijnen zijn – is vrijwel geen aandacht. Ook niet wanneer de oogst van Bedoeïenendorpen in de Negev-woestijn met door vliegtuigen verspreide chemicaliën wordt vernietigd. De Bedoeïenen zijn ‘erkend’ als burgers, ze betalen belasting. Maar ze hebben geen recht om huizen te bouwen of het land te verbouwen, ook al kunnen ze aantonen dat hun land al vele generaties in hun bezit is. Ze hebben dus ook geen recht op wegen, op een waterleiding, op elektriciteit, op scholen of ziekenhuizen. Bouwen ze toch, dan hangt hun voortdurend de mogelijke vernietiging van hun huizen, hutten en zelfs kippenhokken en geitenstallen boven het hoofd. Vragen de Bedoeïenen vergunningen aan om te bouwen dan krijgen ze die niet. Zouden ze naar de rechter gaan dan krijgen ze te horen dat ze wonen op staatsland, op land dat tot ‘natuurbeschermingsgebied’ of tot militair terrein is verklaard, of dat er op dat moment nog geen bestemmingsplan is voor de regio. Om een vergelijking te maken: terwijl er sinds de oprichting van de staat Israël voor de groeiende Joodse bevolking voor miljarden is geïnvesteerd in geheel nieuwe steden en een reeks van nederzettingen, compleet met wegennet en infrastructuur, is er in die halve eeuw geen enkel nieuw stadsdeel of dorp gebouwd voor de Arabische bevolking. Alsof het de bezette gebieden zijn, woont ook binnen Israël de groeiende Palestijnse bevolking op steeds kleiner wordend gebied bij elkaar. Nog 3 procent van hun oorspronkelijke land is in hun bezit, en de confiscatie is nog niet ten einde.

Op dit moment is 93 procent van het land binnen Israël tot bezit verklaard van de staat, en dus van de Joodse gemeenschap. Soms mogen de niet-Joodse bewoners een stukje van hun onteigende land terugpachten, voor de tijd van 49 jaar, tegen exorbitante prijzen. De meeste Arabieren in Israël (die zichzelf zien als Palestijnen) kunnen dat niet. Dus bouwen ze, om hun groeiende familie onderdak te verschaffen, illegaal. Op dit moment is er een vonnis, een ‘afbraakbevel’ voor 25.000 illegaal gebouwde huizen. Dat kan de bewoners te staan komen op gedwongen afbraak, op onbetaalbaar hoge boetes en dus op gevangenisstraf. Het is voor veel Arabisch-Israëlische staatsburgers onmogelijk geworden

om binnen de grenzen van de wet een normaal leven leiden: ze worden in toenemende mate gecriminaliseerd, en kunnen vervolgens weer uit banen worden geweerd als ze een strafblad hebben. Ook Joodse burgers bouwen wel eens zonder vergunning, vaak omdat ze vinden dat ze 'in eigen land' geen toestemming zouden hoeven vragen. Die krijgen ze als regel dan achteraf, na betaling. Er zijn vrijwel geen gevallen bekend van gedwongen afbraak van door Joden gebouwde huizen.

Kortom: de Israëliische democratie maakt een onderscheid tussen Joodse en niet-Joodse staatsburgers. Op alle terreinen van het leven, werk, onderwijs, huisvesting, recht, wordt met twee maten gemeten. De vraag is dus of er sprake is van een democratie of een ethno-cratie.

6 DE DEMOGRAFISCHE TIJDBOM

Israël heeft een probleem. Binnen Israël leeft een grote minderheid aan niet-Joodse burgers. De emigratie van Joodse burgers naar veiliger en welvarender buitenlanden is groter dan de immigratie van Joodse burgers, die voornamelijk gehaald werden uit landen die economisch niet welvarend zijn, zoals Ethiopië en Rusland. De minderheid aan niet-Joodse burgers groeit. Daarnaast heeft Israël in feite, door de bezetting van de Westoever en de Gazastrook, miljoenen Palestijnen ingelijfd binnen de grenzen. In het hele gebied is op dit moment geen sprake meer van een Joodse meerderheid. De vraag is nu hoe Israël het Joodse karakter van de staat Israël kan behouden en tegelijk ook een minimale democratie kan blijven.

De kwestie die ‘de demografische tijdbom’ wordt genoemd, wordt inmiddels openlijk besproken. Michael Warschawski, directeur van het Alternative Information Center in Jeruzalem, stelt dat Israël drie mogelijkheden heeft (17):

- a. Israël gaat over tot deportatie, eufemistisch ‘*transfer*’ genoemd, van de Palestijnen binnen Israël. Logistiek is dat zonder de dekmantel van oorlog niet eenvoudig; de omringende landen zien de bui al hangen en houden hun grenzen dicht.
- b. Israël wordt ook formeel een apartheidsstaat en het ontnemt niet-Joodse burgers hun stemrecht.
- c. Israël besluit over te gaan tot een multi-etnische democratie, waarin alle burgers ongeacht religie of etniciteit dezelfde rechten krijgen en waarin een grondwet (die Israël nu niet heeft) garandeert dat geen van de etnisch-religieuze groeperingen de kans krijgt om de andere groepen te overheersen.

Het laatste alternatief maakt voorlopig onder de Joods-Israëliëse bevolking weinig kans van slagen, omdat het gezien wordt als 'de vernietiging van de Joodse staat' en het einde van het zionistische ideaal. Kortom, Israël heeft ook intern een aantal problemen die voortkomen uit het streven om een staat te handhaven die gebaseerd is op een etnisch-religieus beginsel, waarin onderscheid gemaakt wordt naar de herkomst van burgers.

7 Israël, de VS en de VN

Het is geen geheim: Israël is in hoge mate economisch afhankelijk van de VS. Al vele jaren lang wordt Israël financieel gesteund. Sinds 1984 is dat jaarlijkse bedrag gestegen tot 3 miljard dollar waarvan 40 procent in geld en 60 procent in wapens. Dat is nog niet alles: daarbovenop komen nog giften en subsidies, en door de staat gegarandeerde bankleningen (18). Wanneer Israël daar een aanleiding toe ziet, de terugtrekking uit Libanon bijvoorbeeld, of meer recent de economische schade door de Intifada, wordt er extra geld gevraagd, en meestal toegekend. Dit nog los van de belastingaftrekbare giften, naar schatting anderhalf miljard per jaar, aan donaties door Amerikaans-Joodse en christelijke organisaties. Om de verhoudingen in het oog te houden: eenderde van Amerika's budget dat naar het buitenland gaat wordt opgemaakt aan Israël. Ongeveer een kwart van Israëls jaarlijkse staatsbudget komt uit de VS.

Geen van de opeenvolgende Amerikaanse presidenten heeft ooit enige kritiek laten horen op het ondemocratische gehalte van de Israëlische staat. Ook niet bij het jarenlang niet-nakomen van de VN-resoluties, niet bij het evident schenden van mensenrechten en niet bij het overtreden van de Conventies van Genève: executies zonder proces, collectieve straffen, jarenlange hechtenis zonder rechtsbijstand, deportaties, in beslag nemen van bezet land, onthouden van medische hulp, disproportioneel geweld waardoor burgers in gevaar komen, om maar een paar zaken te noemen. Af en toe is er geprotesteerd wanneer het staatsgeweld tegen de Palestijnen te veel burgerdoden in één keer opleverde, maar over sancties wordt nooit gesproken. (19)

Hoe het achteraf ook te waarderen valt, positief of negatief, de VN stond aan de wieg van de nieuwe staat Israël. In resolutie 181 ontwierp de Algemene Vergadering het verdelingsplan, waarin de staat Israël gepland werd naast een Palestijnse staat, met een internationale status voor Jeruzalem. Israël is er gekomen, op aanzienlijk meer land dan ze door de VN was toegewezen. De Palestijnse staat is er tot op heden niet, en Jeruzalem is op een paar bezette wijken na geannexeerd door Israël. Ook werd resolutie 194 aangenomen, waarmee de Palestijnse vluchtelingen het recht kregen op terugkeer en compensatie. Na de oorlog van 1967 nam de Veiligheidsraad resolutie 242 aan, waarin opgeroepen werd land te ruilen voor vrede, dus om de bezette gebieden terug te geven. In de jaren zeventig was het bovendien de VN die een belangrijke rol speelde in de erkenning van de PLO als representant van het Palestijnse volk. Vanaf die periode begon de VS steeds vaker Israël te steunen tégen de pogingen van de VN om eindelijk de steeds weer opnieuw aangenomen resoluties uit te laten voeren en een rechtvaardige oplossing te vinden voor het conflict.

In de onder supervisie van de VS gevoerde Oslo-onderhandelingen werd de VN uitgeschakeld. Amerika besloot eenzijdig dat de resolutie over de terugkeer van de vluchtelingen niet relevant was. Resoluties van de VN om toch in ieder geval de bouw van de nederzettingen te bevriezen werden door Amerika afgewezen. In de Oslo-akkoorden kwam het woord 'bezetting' niet langer voor. Het kan wel zijn, zegt Phyllis Bennis, dat het 'generieuze aanbod' van Israëls premier Barak verder ging dan wat zijn voorgangers wensten in te leveren, maar noch Israël, noch Clinton trok zich ook maar iets aan van de resoluties die door de VN al zo vaak waren aangenomen en herbevestigd. Ook bij de escalatie van juli 2006, waarbij zelfs de Europese regeringen vinden dat Israël 'buitenproportioneel' reageert in de Gazastrook en Libanon, wenst Bush niet in te grijpen en spreekt hij zijn veto uit in de Veiligheidsraad van de VN.

De grote vluchtelingenpopulatie in de bezette gebieden, in Gaza is dat tweederde van de bevolking, wordt grotendeels van voedsel, onderwijs en gezondheidszorg voorzien door de UNWRA. Dat scheelt Israël (en de VS) dus aanzienlijk in de kosten. Onder de Conventies van Genève is een bezettende mogendheid verantwoordelijk voor het in leven houden van de plaatselijke bevolking. Nu wordt die taak doorgeschoven naar de bij de VN aangesloten leden. Desondanks wordt het de UNWRA regelmatig moeilijk gemaakt om te

functioneren. Het IDF heeft meerdere malen voedsel tegengehouden bij de grens, scholen vernietigd of bezet, en meerdere UNWRA-werknemers hebben de dood gevonden (20). Daar is door de VS niet tegen geprotesteerd. Voor de beter ingevoerde toeschouwers is het wel duidelijk: de werkelijke onderhandelingen vinden plaats tussen Israël en de VS. Israël kan exact zo ver gaan als de regering Bush toelaat.

8 De verschillende vredespogingen

In 1993 vond de eerste serieuze poging plaats om te komen tot een vredesverdrag tussen Israël en de Palestijnen, onder leiding van de toenmalige president van de VS Bill Clinton. Daar was al het een en ander aan vooraf gegaan. Arafat had al in 1988 formeel de staat Israël erkend. Met de Oslo-periode is historisch gezien een nieuwe fase in de verhouding tussen Israël en de Palestijnen aangebroken. Voor het eerst werden Arafat en de PLO door Israël als legitieme vertegenwoordiging erkend van het Palestijnse volk. Het mislukken van Oslo werd voornamelijk veroorzaakt doordat het doel van de onderhandelingen niet was vastgelegd (21). De Palestijnen gingen ervan uit dat de onderhandelingen zouden leiden tot het einde van de bezetting, en de mogelijkheid een staat te stichten op 22 procent van het land. Daartoe was president Arafat bereid bij de ondertekening van de intentieverklaring in 1993 om de staat Israël op 78 procent van het land opnieuw te erkennen. Het wordt vaak vergeten dat dat een vergaande historische concessie was. Het werd Arafat door de eigen achterban nogal eens aangerekend dat hij die handtekening heeft gezet, zonder dat er was vastgelegd dat Israël vervolgens toe zou werken naar de ontruiming van de overgebleven 22 procent. In plaats daarvan ging Israël er van uit dat er over die 22 procent nog te onderhandelen viel, terwijl ze ondertussen doorgingen met het uitbreiden van de nederzettingen. Ook werd duidelijk gemaakt dat er over het vluchtelingenvraagstuk niet te praten viel. De vluchtelingen hoefden niet méér te verwachten dan 'het recht op terugkeer' – naar de Palestijnse gebieden. Daarnaast eiste Barak dat de Palestijnen met de teruggave van een deel van de Westoever en de Gazastrook, zonder oplossing van het vluchtelingenvraagstuk en zonder de zeggenschap over de Tempelberg in Jeruzalem, een verkla-

ring zouden tekenen dat de Palestijnen dit resultaat op zouden vatten als ‘een definitieve oplossing’. Het was duidelijk dat Arafat dit ‘generieuze aanbod’ niet kon ondertekenen.

Volgende pogingen tot vredesovereenkomsten, De Road Map, het Genève-initiatief, lijd- den steeds weer aan hetzelfde euvel, namelijk dat het doel niet was vastgelegd. Hoewel in de Road Map sprake is van ‘twee staten voor twee volken’ zijn de grenzen daarvan niet vastgelegd, waarmee Sharon de ruimte kan claimen om ‘de Palestijnse staat’ als niets an- ders te definiëren dan een reeks van elkaar geïsoleerde en geheel door Israël omsingelde Bantoeestans (22) (23).

Na de dood van Arafat in 2004 en de verkiezing van Machmoed Abbas als nieuwe presi- dent leek voor veel mensen (die meenden dat Arafat het grote obstakel was voor de vrede) een nieuwe periode aangebroken. Sharon heeft de nederzettingen in de Gazastrook ontruimd, ondanks het grote verzet van de kolonistenbeweging en een deel van zijn eigen Likud. Voor de optimisten lijkt dit een stap in de goede richting. Maar feitelijk past deze ‘concessie’ geheel binnen het masterplan van Sharon, dat nu onder de titel *Disengage- ment Plan* is overgenomen door Olmert, om zoveel mogelijk Palestijnen op zo’n klein mo- gelijk gebied bij elkaar te drijven om ze vervolgens binnen de omsingelde reservaten ‘au- tonomie’ te geven. De kosten van de bezetting, vooral door het feit dat de Palestijnen daar niet goedschiks in berusten, zijn immens (24). Zonder het verzet zou de bezetting voor Israël nog lucratief hebben kunnen zijn, onder andere omdat de nederzettingen Pales- tijnsse arbeiders onder het minimumloon voor zich kunnen laten werken, en veel Palestijnen belasting betalen zonder daar werkloosheidsuitkeringen of andere sociale voorzieningen voor terug te krijgen. Dankzij het verzet is elke nederzetting, hoe klein ook, een militair fort, dat permanent onder militaire bescherming staat. Ook geeft de Israëlische overheid een onevenredig deel van het staatsbudget uit aan de infrastructuur, de veilige wegen, de scholen, de ziekenhuizen in de nederzettingen, om Israëlische burgers ertoe te bewegen daar te gaan wonen. Zo gezien is de ontruiming van de Gazastrook niet meer dan een be- sluit om onrendabele nederzettingen op te geven, en het leger te stationeren aan de bui- tenkant van de ommuurde Gazastrook in plaats van daarbinnen. Hoewel het een moderne vorm van bezetting is, waarbij het leger behoudens kortdurende invasies niet in het gebied zelf aanwezig is, is er geen sprake van dat de Gazastrook nu zelfstandig Palestijns gebied is. De grenzen en dus de toegang voor mensen en goederen, blijven in handen van Is- raël. Israël kan het gebied op elk moment hermetisch afsluiten en is de enige instantie die

vergunningen mag verlenen. Het luchtruim en de zee blijven eveneens onder controle van Israël. De Wereldbank heeft al laten weten dat de Palestijnse bevolking niet economisch zelfstandig kan worden, zolang zij niet zelf de beschikking heeft over vliegveld, haven, grensovergangen en veilige toegang tot het Palestijnse gebied op de Westoever (25).

9 De Israëlische politiek

Geen van de grote politieke partijen, van het nieuwe door Sharon opgerichte Kadima (naar onze normen centrumrechts) tot Likud (rechts), staat serieus achter een werkelijke ontruiming van de bezette gebieden. De Arbeidspartij steunt het ‘ontruimingsplan’ van Olmert (zie de volgende hoofdstukken) als een serieuze poging om aan de bezetting een einde te maken en een Palestijnse staat mogelijk te maken, hoewel alle feiten duidelijk maken dat het plan geen ruimte biedt voor een werkelijk levensvatbare en zelfstandige Palestijnse staat. Rechts en ultrarechts verzetten zich fel tegen elke ontruiming, hoewel feitelijk duidelijk is dat het gaat om een hergroepering, waarbij net voldoende land wordt ‘opgegeven’ om de Palestijnse bevolking op een zo klein mogelijk gebied op te sluiten. Geen van de partijen wil het over het vluchtelingenprobleem hebben. Geen van de partijen staat serieus een democratie voor die is gebaseerd op gelijke rechten voor alle burgers.

De oppositie in Israël is voornamelijk buitenparlementair. Een reeks van actiegroepen en mensenrechtenorganisaties probeert binnen Israël en daarbuiten gehoor te krijgen voor de situatie van Palestijnen, en staat een vreedzame en rechtvaardige vrede voor. We noemen: B’Tselem, Gush Shalom, PCATI, IPCRI, Machsom Watch, Bet Shalom en verschillende organisaties van dienstweigeraars. Daarnaast zijn er de door de Arabische bevolking opgerichte groeperingen voor mensenrechten. De brede vredesbeweging Vrede Nu is vrijwel ter ziele gegaan door de relatie met de Arbeidspartij. Hoewel we spreken over moedige en standvastige groeperingen, die we als SP van harte steunen, is van een brede oppositiebeweging in Israël geen sprake.

10 De rol van de Palestijnen

Voor beschouwers van het conflict die vast willen houden aan paradigma 2 is het de gewoonte om naast kritiek op de staat Israël ook de Palestijnen evenredig verantwoordelijk te houden voor de ontstane 'impasse'. De gedachte daarbij is vaak dat als beide partijen maar ophouden met het geweld er ruimte komt voor werkelijke vredesonderhandelingen. Daar zijn een aantal opmerkingen over te maken.

Ten eerste is het geweld van Palestijnse zijde te zien als verzet tegen de bezetting, tegen het vernietigen van huizen, tegen *'targeted killings'* en het zonder proces gevangen nemen van Palestijnse burgers. Volgens het internationale recht is ook gewapend verzet toegestaan, zolang er geen aanvallen gepleegd worden op burgers. Aanslagen op burgerdoelen moeten inderdaad worden afgewezen. Dat betekent echter niet dat ál het verzet illegitiem is.

Ten tweede is het de vraag of de situatie er beter voor zou hebben gestaan wanneer de Palestijnen afgezien zouden hebben van gewapend verzet. Op geen enkel moment, ook niet in tijden van wapenstilstand of relatieve rust, heeft Israël de uitbreiding van de nederzettingen gestaakt. Het lijkt dus niet aan de orde te zijn om de Palestijnen medeverantwoordelijk te maken voor de bezettingspolitiek van de opeenvolgende Israëlische regeringen.

Wel is het een gegeven dat het verzet van de Palestijnen, waarbij zelden onderscheid gemaakt wordt tussen legitiem verzet en onacceptabele gewelddaden, door Israël in de

internationale media uitgespeeld wordt als excuus voor de verdere schendingen van mensenrechten, zoals de bouw van de muur, de onteigening van land, de collectieve straffen in de vorm van het opblazen van huizen of het willekeurig oppakken van burgers. Na de ontruiming van de Gazastrook zijn de liquidaties en het oppakken van Palestijnen zonder vorm van proces weer hervat. Grensposten zijn regelmatig gesloten, ook voor mensen met vergunningen. Inmiddels heeft het leger een nieuwe intimidatiemethode ingezet die nog niet mogelijk was toen er in de Gazastrook nog kolonistenfamilies woonden: vliegtuigen die opzettelijk en herhaaldelijk de geluidsbarrière doorbreken, waardoor ruiten sneuvelen en vooral kinderen angst wordt aangejaagd. Artilleriebeschietingen, vaak zonder specifiek doel, gaan ook 's nachts door. Condoleezza Rice had bedongen dat Israël de Karni Crossing, de enige plek waar goederen in- of uitgevoerd kunnen worden, open zou houden. Dit was vooral belangrijk voor de export van de oogst. De oogst van 2006 kon niet worden uitgevoerd en werd, volgens contract, vernietigd.

Dat de Palestijnen niet medeplichtig gehouden kunnen worden aan de bezetting betekent niet dat we kritiekloos kijken naar het Palestijnse leiderschap. Hoewel we als SP vinden dat Nederland, en Europa, minimaal een aandeel moet leveren aan het kunnen overleven en beter nog aan de opbouw van de Palestijnse infrastructuur, vinden we ook dat die steun en hulp aan voorwaarden verbonden moet worden. In het verleden is niet altijd transparant omgegaan met buitenlands geld. Ook is het Palestijns Gezag niet brand-schoon als het gaat om mensenrechten. Wel kunnen we constateren dat er al geruime tijd sprake is van een democratiseringsproces, met een parlement (de Wetgevende Raad) in wording, en lokale en landelijke verkiezingen. De verkiezingen, waar Hamas met groot succes aan deelnam, zijn vlekkeloos verlopen. Het probleem nu is dat Israël, die, met de VS, de verkiezingen eens als een voorwaarde heeft gesteld voor toekomstige onderhandelingen, nu een nieuwe voorwaarde stelt: met Hamas in de regering is er aan de andere kant 'geen partner om mee te praten'. Overigens werd hetzelfde gezegd over Arafat en Abbas.

11 De oplossing?

Israël heeft zich tot nu toe niet vast willen leggen op definitieve grenzen. Er is geen moment geweest waarop een Israëlische regering besloot om ondubbelzinnig – op voorwaarden – genoeg te nemen met het gebied binnen de ‘groene lijn’, ondanks het feit dat de Palestijnen tot twee keer toe, de laatste keer bij de ondertekening van het Oslo-akkoord, de staat Israël hebben erkend en daarmee afstand deden van 78 procent van het oorspronkelijke mandaatgebied Palestina. Olmert heeft nu gezegd de grenzen wel, en eenzijdig, zonder onderhandelingen, vast te willen leggen, waarmee aan de bezetting een einde gekomen zou zijn. De nieuwe kaart die dan zou ontstaan, waarbij bijna de helft van de Westoever ontoegankelijk is voor de Palestijnen zelf, is uiteraard voor hen onacceptabel. Ook is het duidelijk dat de bezetting daarmee niet zou zijn afgelopen – die krijgt een andere vorm, met de hergroepering van het leger aan de buitenkant, in plaats van aan de binnenkant van de grenzen.

In alle opeenvolgende pogingen tot vredesonderhandelingen is de inzet geweest om te komen tot een zelfstandige Palestijnse staat naast de staat Israël. De vraag is of die optie nog mogelijk is, door het scheppen van de zogenoemde ‘*facts on the ground*’, voornamelijk bestaande uit nederzettingen (26). Een aantal nederzettingen, met name die rondom Jeruzalem, die feitelijk de Westoever in tweeën snijden, zijn complete steden. Ma’ale Adumim is bijvoorbeeld in oppervlakte inmiddels groter dan Tel Aviv. Het is moeilijk denkbaar dat Israël ooit tot ontruiming over zal gaan, gezien de grote moeilijkheden die de ontruiming van de relatief kleine nederzettingen in de Gazastrook al opgeleverd hebben. Wanneer het niet meer mogelijk zal blijken om een economisch en ruimtelijk leefbare Palestijnse staat op te richten is de volgende vraag welke andere optie er nog is. In het verleden hebben idealisten van beide kanten geijverd voor een binationale staat, één staat

voor beide volken in plaats van twee staten voor twee volken. De vraag is of die optie niet nog meer problemen op de weg vindt dan de tweestatenoplossing.

Wanneer de Palestijnse bevolking uit de bezette gebieden binnen de grenzen van de staat Israël zou wonen (wat ze de facto al doen) dan krijgt Israël er ongeveer vier en een half miljoen Palestijnen bij. (Dan hebben we het nog niet over de vluchtelingen die in de omliggende landen verblijven.) Feitelijk is er dan een einde gekomen aan de Joodse meerderheid in Israël. Het dilemma daarbij (vanuit Israël bekeken) is dat het niet mogelijk is om een democratie te handhaven, elke burger één stem, en tegelijkertijd vast te houden aan het Joodse karakter van de staat Israël. De opties voor één staat zijn dan (27):

1. Een formeel apartheidssysteem gebaseerd op de wettelijk vastgelegde dominantie van één etnisch-religieuze bevolkingsgroep.
2. Een democratische staat met gelijke rechten voor alle staatsburgers, waarbij Israël niet langer een Joodse staat is.
3. Een systeem van interne afscheidingen waarbij de Palestijnen in een reeks 'Bantostans' een beperkte vorm van zelfregering krijgen, maar niet deel kunnen nemen aan de staatsmacht en economisch niet zelfstandig zullen worden.

Gezien de geschapen 'facts' tot nu toe ziet het er naar uit dat de regering Olmert, in navolging van de plannen van Sharon aanstuurt op de derde optie, vastgelegd in het *Disengagement Plan*. De eerste, een formeel apartheidssysteem, zou niet goed vallen in de westerse wereld die in ieder geval de schijn van een democratische gezindheid op wil houden. De tweede optie zal, in ieder geval nu nog, op grote weerstand stuiten van een meerderheid van de Joodse bevolking, die dat opvat als het einde, of zelfs de vernietiging van de Joodse staat.

12 Recente ontwikkelingen

Inmiddels hebben zich een aantal nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. In januari 2006 vonden in de Palestijnse gebieden verkiezingen plaats, die vlekkeloos zijn verlopen – SP-senator Tiny Kox was er vanuit de Raad van Europa als observator bij aanwezig. Hamas kwam als grote winnaar uit de bus, en de nieuwe regering werd door Hamas gevormd. Lang niet alle stemmen die op Hamas werden uitgebracht kwamen uit de eigen aanhang. Ook betekent dit niet dat er in de Palestijnse gebieden sprake is van een verdere toewending naar het fundamentalisme, of een voorkeur voor gewapend verzet. Het merendeel van de Palestijnse bevolking is na het aflopen van de Intifada overtuigd geraakt dat er geen aanslagen op burgers zouden moeten worden uitgevoerd; ook van de Hamas-achterban is 60 procent tegen terrorisme. De stemmen voor Hamas zijn te zien als proteststemmen tegen de vorige regering van Machmoed Abbas, en de dominantie van de Fatah-partij. De regering Abbas is er niet in geslaagd om de vredesonderhandelingen vlot te trekken, de economische situatie verslechterde verder. Bovendien werd Fatah gezien als corrupt. Fatah is niet in staat of bereid gebleken om zijn kieslijsten aan te passen aan de wensen van de bevolking, en liet te veel van de oude garde op het pluche zitten. Hamas, die ook door niet-aanhangers als onkreukbaar wordt gezien, had zich bovendien veel aanhang onder de bevolking verworven door de praktische hulp die ze al langer boden in het onderwijs, welzijnswerk en de gezondheidszorg. Ook bleek Hamas de stemmen van de vrouwenorganisaties te kunnen mobiliseren omdat zij meer vrouwen op de kieslijst had geplaatst dan andere partijen. Christenen stemden soms ook op Hamas, nadat die had beloofd om niet in te grijpen in de leefsfeer en de persoonlijke vrijheden van mensen. Hamas kreeg dus van een groot deel van de bevolking het voordeel van de twijfel, met de aantekening dat

Fatah de tijd zou krijgen tot de volgende verkiezingen om op democratischer wijze een nieuwe kieslijst samen te stellen.

Het grote probleem is dat Hamas in het Westen op de lijst van terroristische organisaties staat, waar niet mee gepraat of onderhandeld mag worden. Dit ondanks het feit dat Hamas al een jaar lang een wapenstilstand had afgekondigd, die op een paar incidenten na ook is gehandhaafd. (De aanslagen die desondanks hebben plaatsgevonden kwamen van de kant van de Islamitische Jihad die zich niet bij het democratische proces had aangesloten, of van losse, moeilijk controleerbare verzetsgroepjes.) Ogenblikkelijk werd de geldstroom naar de Palestijnse gebieden afgesneden, waardoor de al erg slechte economische situatie in een werkelijke noodsituatie veranderde. Israël hield bovendien het op de Palestijnen geïnde belastinggeld (voornamelijk in- en uitvoerbelasting) achter, hoewel dat formeel bezit van de Palestijnen is. De VS stopte met elke financiële hulp. Bijdragen uit de Arabische landen konden Palestina niet bereiken, omdat de banken onder druk van de VS de rekeningen blokkeren. Het is duidelijk dat Israël en de VS de economische noodsituatie willen gebruiken om de Hamas-regering ten val te brengen. De Palestijnse bevolking ziet dat als uitermate onrechtvaardig: jarenlang was er aangedrongen om democratisering, nu hebben er verkiezingen plaatsgevonden, en nu wensen Israël en de VS niet te praten met de regering die op democratische wijze aan de macht is gekomen. Hier wordt de democratie bestraft, zeggen veel Palestijnen, en hier wordt een gehele bevolking bestraft.

Europa neemt een iets andere houding in. Ook minister Bot heeft (onder andere in de senaat) laten weten niet mee te willen werken aan uithongering als strategie om de Hamas-regering ten val te brengen. Wel is in Europa besloten om niet met Hamas te willen praten zo lang niet aan drie eisen is voldaan: Hamas moet de staat Israël erkennen, moet het geweld afzweren, en moet de verdragen die al zijn gesloten erkennen en uitvoeren. De dubbelzinnigheid hierbij is dat diezelfde drie eisen niet aan Israël worden gesteld. Israël heeft op geen enkel moment de Palestijnse staat erkend, die in de geest van de Oslo-akkoorden op 22 procent van het gebied zou moeten ontstaan. Israël gaat ook nog steeds door met liquidaties van Palestijnse leiders, waarbij ook burgers omkomen en gewonden vallen. En Israël heeft zich nog geen moment gehouden aan de voorwaarden van de Routekaart, waarin was bedongen dat de bouw van nederzettingen moest worden bevroren. Ook de EU meet dus met twee maten. Ook al worden er pogingen gedaan om een huma-

nitaire ramp te voorkomen door geld op zo'n manier naar de gebieden te sluizen dat de Hamas-regering gepasseerd wordt.

Een tweede groot probleem is dat de regering Olmert zich onderwijl opmaakt om unilateraal de nieuwe grenzen vast te stellen in het *Disengagement Plan*. Die grenzen zullen zeer waarschijnlijk samenvallen met de loop van de muur, waarvan tot voor kort werd beweerd dat die niet als grens bedoeld was, maar als tijdelijke veiligheidsmaatregel.

De econome Sara Roy (28) waarschuwt voor de gevolgen van het *Disengagement Plan*, dat in werkelijkheid niet gaat om een terugtrekking uit de Westoever en de Gazastrook, maar om een hergroepering van het leger om de enclaves heen waar de Palestijnen in zullen worden opgesloten. In het *Disengagement Plan* is besloten dat de grenzen onder controle zullen blijven van Israël, evenals de territoriale wateren, en het luchtruim. Identiteitsbewijzen zullen alleen door Israël verstrekt kunnen worden. De toegang tot Israël voor arbeiders zal worden teruggebracht tot nul. De Palestijnse gebieden blijven voor essentiële zaken als water, elektriciteit en gas geheel afhankelijk van Israël, waar ze de volle prijs voor zullen moeten betalen. Onder deze omstandigheden is er geen sprake van dat de van elkaar geïsoleerde enclaves, waarvan de grenzen op elk moment hermetisch gesloten kunnen worden, economisch zelfstandig zullen kunnen bestaan. Import en export kunnen op elk moment geheel worden tegengehouden, zoals al regelmatig gebeurt. De invoer- en uitvoerbelasting worden nog steeds door Israël geïnd, en worden ook nu al gebruikt als drukmiddel, door steeds nieuwe voorwaarden te stellen voor de uitbetaling – dat terwijl het in feite Palestijns geld is.

Met het *Disengagement Plan* zal naar schatting 46 procent van de Westoever feitelijk geannexeerd zijn en bij Israël getrokken. Dit ondanks de kleine verbeteringen omdat de loop van de muur op last van het Israëlijsche Hooggerechtshof hier en daar aangepast wordt. De niet-rendabele en moeilijk te beschermen nederzettingen die aan de verkeerde kant van de muur terecht zouden komen worden ontruimd, maar de grote nederzettingen blijven bestaan, evenals de gehele infrastructuur van de *matrix of control*. Jeruzalem is daarmee geheel afgesneden van de Westoever. Ook zal een brede strook langs de Jordaanoever in handen blijven van Israël, net zoals er een brede strook onder controle blijft in Gaza, bij de grens met Egypte, zodat de Palestijnse gebieden nergens toegang zullen krijgen naar een ander land. Ook wordt niet langer gesproken over de doorgang tussen Gaza en de Westoever.

Zelfs als de omsingelde enclaves formeel ‘Palestina’ zouden worden genoemd is er geen sprake van een onafhankelijk land. De vraag is eerder uit hoeveel Bantoestans Palestina zou komen te bestaan, schrijft journaliste Amira Hass (29). Wel wil Israël daarmee bereiken dat de internationale gemeenschap gelooft dat er een einde is gekomen aan de bezetting, en Israël dus niet langer verantwoordelijk is voor wat zich binnen Palestijnse gebieden afspeelt. (Niet dat Israël nu wel verantwoordelijk heeft genomen. Onder de Conventies van Genève zou Israël verantwoordelijk zijn geweest voor voeding, onderwijs en gezondheidszorg in de bezette gebieden. Die verantwoordelijkheid werd afgewenteld op de internationale gemeenschap en uitgevoerd door de UNWRA.) Minister Bot van Buitenlandse Zaken heeft wel toegezegd de eenzijdig door Israël uitgeroepen nieuwe grenzen niet te zullen erkennen, en alleen tot erkenning over te willen gaan van grenzen die door beide partijen in onderhandelingen zijn goedgekeurd. De vraag is nu of de VS de regering Olmert zal steunen in hun unilaterale *Disengagement Plan*. Zolang Olmert kan volhouden dat vredesonderhandelingen niet mogelijk zijn omdat er aan de andere kant geen vredespartner is om mee te praten, ziet het er naar uit dat Bush hiervoor het groene licht gaat geven.

Hamas, bij monde van de nieuwe president Ismail Haniya, heeft toegezegd te willen onderhandelen, de wapenstilstand te willen handhaven voor onbepaalde tijd als Israël bereid is te willen praten over de terugkeer naar de grenzen van 1967. Van erkenning van de staat Israël kan geen sprake zijn zolang de grenzen van die staat eenzijdig en ten koste van het Palestijnse gebied door Israël worden bepaald, en de muur Palestijnen afsluit van Palestijnen. Het is duidelijk dat onderhandelingen, waar de Hamas-regering toe bereid is, alleen een kans van slagen hebben wanneer de voorwaarden aanwezig zijn voor economische onafhankelijkheid. De Palestijnen zullen niet instemmen met het *Disengagement Plan*, waarmee ze afgesneden zouden worden van een leefbare toekomst.

Ondertussen hebben de Palestijnen zelf hun handen vol aan het stabiliseren van de interne verhoudingen. De spanningen lopen op in de grote gevangenis die Gaza heet, en er hebben gevechten plaatsgevonden tussen Hamas en Fatah. Dat de buitenwereld de gekozen regering negeert en alleen wil onderhandelen met de voormalige Fatah-president Abbas, doet de onderlinge spanningen alleen maar toenemen. De verdeel- en heerspolitiek – alleen Abbas zou de bevoegdheid krijgen om over geld te beschikken, en salarissen aan Hamas-functionarissen zouden niet mogen worden uitbetaald, ook niet als er een ‘onafhankelijk’ fonds wordt geïnstalleerd – maakt de zaak nog erger. Aan de andere kant

شركة
تجارة
إلكترونية
7753728

Zall
7753728

40

13

hebben de huidige escalatie en de bombardementen van juli 2006, die ook onder de burgerbevolking vele doden eisten, de eenheid onder de Palestijnen weer versterkt.

Geen volk zou in de positie mogen verkeren dat er geen enkele internationale instantie meer is waar het zijn recht kan krijgen. Ondanks het feit dat het nog nauwelijks bestaande vredesproces aangestuurd zou worden door het 'kwartet', de VN, de VS, Europa en Rusland, zijn de touwtjes stevig in handen van de regering Bush. De VN is door de VS praktisch uitgeschakeld. De uitspraak van het Internationaal Gerechtshof wordt – ook door Europa en daarbinnen Nederland – tot op heden niet serieus genomen als een reden tot sancties. Zoals jurist Charles Shamas zei: wanneer een volk nergens anders zijn recht kan halen, zal het het recht in eigen handen nemen met alle middelen die het heeft. (30)

Conclusies en beleid

Wij staan op het standpunt dat de Nederlandse regering de democratisch gekozen Palestijnse regering moet erkennen en beschouwen als legitieme onderhandelingspartner. Het is duidelijk dat ook Hamas is gehouden aan het democratische proces, aan mensenrechten, aan transparant bestuur inclusief verantwoording van ontvangen gelden. Maar het is voor ons niet minder duidelijk dat ook Israël zich zou moeten houden aan dezelfde voorwaarden: het erkennen van de rechten van de Palestijnen op een leefbare, onafhankelijke en veilige staat, het stopzetten van de illegale liquidaties en van invasies in het Palestijnse gebied, en dat ook zij de al gesloten verdragen zoals de Routekaart op moet volgen. De Nederlandse regering en de EU dienen niet over te gaan tot de erkenning van het eenzijdig uitgevoerde *Disengagement Plan*. We gaan er daarnaast vanuit dat Nederland ook financieel zou moeten helpen om een verdere humanitaire ramp te voorkomen.

Het wordt tijd voor ondubbelzinnige uitspraken zoals politieke en economische sancties tegen Israël. Het Europese Parlement heeft op 10 april 2002 de EU-landen daartoe opgeroepen. Maar de regeringen hebben tot op de dag van vandaag geen gehoor gegeven aan deze oproep. En met het aantreden van de nieuwe Palestijnse regering wordt er bovendien alleen met sancties gedreigd tegen de Palestijnse kant. Minister van Staat Hans van den Broek heeft er herhaaldelijk op gewezen dat het Associatieverdrag tussen de EU en Israël aan Israël belangrijke handelspreferenties geeft. In het verdrag is opgenomen dat de deelnemende landen verplicht zijn om de mensenrechten te respecteren. Volgens de bijhorende clause is Nederland verplicht om het Associatieverdrag op te schorten.

Nederland heeft een Grondwet waarin staat dat de regering de ontwikkeling van de internationale rechtsorde bevordert (artikel 90). Dus hoort de regering zich te weer te stellen

tegen ernstige schending van de rechtsorde, die volgens ons wat betreft Israël zonder meer aantoonbaar is.

Om dit te bereiken stelt de SP de volgende politieke eisen:

- onmiddellijke en volledige naleving van het internationale recht door alle partijen
- hervatting van humanitaire en financiële hulp aan de Palestijnse Nationale Autoriteit
- verwijdering van de volgens het Internationaal Gerechtshof illegaal gebouwde muur
- stopzetting van elke vorm van militaire samenwerking en handel met Israël
- beëindiging van de doorvoer van wapens naar Israël via Schiphol
- boycot van illegale Israëlische producten uit bezette Palestijnse gebieden.

Nederland dient deze eisen in alle internationale fora uit te dragen. Om dit eisenpakket kracht bij te zetten, dient de regering

- bij verdere schending van mensenrechten de ambassadeur terug te roepen
- in EU-verband te pleiten voor opschorting van het Associatieverdrag met Israël.

Het gaat om meer dan het voortbestaan van het Palestijnse volk. Het gaat ook om meer dan druk uitoefenen op Israël om een echte democratie te worden met gelijke rechten voor alle burgers, erkende grenzen, genormaliseerde relaties met omliggende Arabische landen en met op den duur een goede economisch en sociale band met de buurstaat Palestina. Zolang het conflict niet op een rechtvaardige wijze wordt opgelost zal het een grote negatieve uitstraling hebben op de rest van de wereld. Het Westen wordt vanwege andere kwesties als Irak, Iran en Afghanistan en recent Libanon door de Arabische wereld niet gezien als de behoeder van rechtvaardige, democratische waarden. Het wordt juist gezien als een machtsfactor die vooral de eigen economische belangen behartigt en daarbij als het voor haar beter uitkomt schurkenstaten de hand boven het hoofd houdt, met wapens 'democratie' vestigt waar zij die nodig acht, en uiteindelijk de stabiliteit van de gehele wereld in gevaar brengt. Ook moeten we vrezen voor 'het importeren' van het conflict in Nederland, naar de spanningen die de afgelopen jaren zijn gerezen binnen de bevolking, waaronder de migranten van islamitische afkomst en hun kinderen. Ook Nederland heeft er belang bij dat er een rechtvaardige oplossing komt.

Eindnoten

1. Onder de nieuwe historici zijn Ilan Pappé, Avi Schlaim, Benny Morris, en journalist Tom Segev. Zie vooral Ilan Pappé, *The Israel/Palestine Question*, Routledge, 1999, Ilan Pappé, *A History of Modern Palestine*, Cambridge University Press, 2004, Ilan Pappé, *The ethnic cleansing of Palestine*, Oxford, 2006 en Benny Morris, *Righteous Victims, A history of the Zionist-Arab Conflict, 1881 – 1999*, Alfred A. Knopf, 1999.
2. Zie Uri Avnery, *Truth Against Truth, A Completely Different Look at the Israeli-Palestinian Conflict*, www.gush-shalom.org
3. Benny Morris, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem, 1947 – 1949*, Cambridge University Press, 1987, en *Righteous Victims*, zie noot (1).
4. Anja Meulenbelt, *Het beloofde land*, Van Gennep, 2000. Meron Benvenisti, *Sacred Landscape*, University of California Press, 2000. Walid Khalidi, *All that remains, The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948*, Institute for Palestine Studies, Washington DC, 1992.
5. Amnesty International, *Israel and the Occupied Territories*, November 2002. Voor de gevolgen van de bezetting zie verder o.a. www.betsalem.org. En meerdere artikelen in Anja Meulenbelt (red), *Een spiegel liegt niet. Andere stemmen uit Israël*, Bulaaq, 2002.

6. Jeff Halper, *The Matrix of Control*, 29 januari 2001, Media Monitors Network, www.mediamonitors.net
7. Cijfers van april 2005, Neve Gordon, *Counterpunch* 19 april 2005. Vertaling in *Soemoed*, mei-juni 2005.
8. Israel Ministry of Foreign Affairs, www.mfa.gov.il. Zie ook *What the fatality statistics tell us*, Amira Hass, Ha'aretz 23 september 2003.
9. Voor deze en de volgende schendingen van mensenrechten: de website van B'Tselem, The Israeli Information Center: www.btselem.org, Amnesty International, www.amnesty.org met de recente gegevens: *Israel and the Occupied Territories: An Ongoing Human Rights Crisis*. Meerdere mensenrechtenorganisaties, zoals het Palestinian Centre for Human Rights www.pchrgaza.org zijn te vinden op de website van de Electronic Intifada, www.electronicintifada.net. Ga naar By Topic, Human Rights Organisations, Links. Zie ook: Mazin B. Qumsiyeh, *Sharing the Land of Canaan. Human Rights and the Israeli-Palestinian Struggle*, Pluto Press, 2004 en B'Tselem, *Behind the Barrier. Human Rights Violations as a Result of Israel's Separation Barrier*, Position Paper maart 2003.
10. Geteld tot 2005 zijn 469 Palestijnen omgebracht in 'targeted killings', dat wil zeggen standrechtelijke executies. Daarvan geeft Israël toe dat 288 daarvan 'onschuldige omstanders' waren. Cijfers van april 2005, Neve Gordon, *Counterpunch* 19 april 2005. Vertaling in *Soemoed*, mei-juni 2005.
11. Donorhulp aan de Palestijnse Gebieden blijft dus broodnodig. De donorbetalingen zijn in 2004 verdubbeld tot bijna een miljard dollar per jaar. Op 8 februari 2006 heeft het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken bekendgemaakt dat nog eens 40 miljoen dollar naar het Palestijnse Gezag zal worden overgemaakt (hoewel nog te bezien valt welke voorwaarden daaraan worden verbonden). Die verhoging is ook nodig, omdat tussen 2003 en eind 2004 het reële inkomen van de Palestijnse bevolking met bijna 40% is gedaald. In 2006 leefde 65% van de Palestijnen in de bezette gebieden onder de officiële armoedegrens van 2,10 dollar per dag. In de meest afgesloten

gebieden, en de gebieden waar de afscheidingsmuur doorheenloopt is dat percentage aanzienlijk hoger, doordat veel boeren hun land en waterbronnen zijn kwijtgeraakt en veel mensen niet meer regelmatig naar hun werk kunnen. Het valt lager uit dan in 2001, toen de armoede steeg door de militaire invasies en de afsluitingen waardoor Palestijnse arbeiders minder in Israël konden werken. De armoede zal weer stijgen als Israël het plan uitvoert om in 2008 in het geheel geen inreisvergunningen meer af te geven voor Palestijnse arbeiders. Ook de verdere bouw van de Muur heeft daar invloed op. Zie *Stop the Wall in Palestine*, van PENGON, 2003, www.stophthewall.org en www.gush-shalom.org. De Wereldbank heeft in een rapport van december 2004 laten weten dat economische zelfstandigheid, en op den duur vermindering van de donorhulp niet mogelijk zijn wanneer Israël niet meewerkt aan de ontsluiting van de gebieden. Israël heeft in 2002-2003 702 miljoen aan economische hulp ontvangen, exclusief handelsvoordelen, bijzondere leningen en schenkingen. Bronnen: Wereldbank, *Stagnation or Revival: Israeli Disengagement and Palestinian Economic Prospects*, Washington DC, december 2004. Wereldbank, *Four years: Intifada, Closures and Palestinian Economic Crisis*, Washington DC, oktober 2004. Cijfers economische hulp aan Israël: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) www.oecd.org. Charmaine Seitz, *Middle East Report*, Nr. 234, spring 2005, Washington. Over de oorzaken van Palestijnse armoede: Palestinian Relief Committees (Parc).

12. Zie ook: Sara Roy, *The Gaza Strip. The Political Economy of De-development*, Institute for Palestine Studies, Washington DC, 1995, over de Israëlische methodiek van de on-ontwikkeling in de gebieden.
13. Op dit moment zijn er meer dan 5 miljoen Palestijnse vluchtelingen: 4,1 miljoen vluchtelingen en hun nazaten van 1948, geregistreerd bij de VN, 1,5 miljoen vluchtelingen en hun nazaten van 1948, niet geregistreerd bij de VN, 260.000 'displaced persons' en hun nazaten leven binnen de grenzen van Israël, 750.000 werden 'displaced person' na 1967. Cijfers van het Labour Middle East Council on behalf of the British Joint Parliamentary Middle East Councils, London 2001. www.Lmec.org.uk. Voor cijfers over armoede en werkloosheid: Sara Roy, *A Dubai on the Mediterranean*, London Review of Books, 3 november 2005. Vertaling www.anjameulenbelt.sp.nl 4 mei 2006. Zie ook de rapporten van de Wereldbank, *West Bank and Gaza Update* april 2006, en het meest recente rapport na de verkiezingen: *Impending Palestinian Fiscal Crises*, 7 mei 2006. www.worldbank.org

14. *Aid under Attack*, www.electronicintifada.net, Ga naar By Topic, Development. Zie ook: UNRWA, Emergency Appeal 2005, Special report. www.un.org/unrwa

15. Zie voor deze visie op het vluchtelingenprobleem Uri Avnery, *Truth Against Truth, A Completely Different Look at the Israeli-Palestinian Conflict*, www.gush-shalom.org. Maar ook de website van Badil, www.badil.org en Nur Masalha, *The Politics of Denial, Israel and the Palestinian Refugee Problem*, Pluto Press, 2003. Over de 'internal refugees', zie Nur Masalha (red), *Catastrophe Remembered*, Zed Books, 2005.

16. Zie: Cook, Jonathan, *Democracy Within the Tribe*, Al-Ahram 24 –30 oktober 2002. Cook heeft meer geschreven over de positie van Palestijnen in Israël. Cook, Jonathan, *Protection Does Not Apply*, Al-Ahram 13 – 19 maart 2003. Cook, Jonathan. 'Democratic' Racism, Al-Ahram 2004. Website <http://weekly.ahram.org.eg>. Cook, Jonathan, *Not prepared to concede one metre. Apartheid in the Galilee*, 17 mei 2005, <http://electronicintifada.net>. Over de positie van Palestijnen in Israël verder: HRA, Arab Association for Human Rights www.arabhra.org en Adalah – The Legal Centre for Arab Minority Rights in Israel, www.adalah.org. Jonathan Cook, *Blood and Religion*. Uit het meest recente rapport van het Center of Contemporary Studies in Um al-Fahem blijkt dat van alle huizen die gebouwd zijn zonder vergunning 45% gebouwd is door Joodse Israëli's. Toch zijn er niet meer dan tien van die huizen afgebroken. Daarentegen zijn 60.000 huizen van Arabische Israëli's in de Negev 'illegaal' verklaard en 40.000 huizen in Galilea. De bewoners en eigenaars daarvan hangen afbraak en zware boetes boven het hoofd, hoewel de huizen in meerderheid zijn gebouwd op land dat in eigendom is van de bewoners. Daarentegen zijn de huizen van de Joodse Israëli's gebouwd op land dat in eigendom is van de staat. In 2003 zijn meer dan honderd huizen van Arabische eigenaars afgebroken, evenals in 2002. In 2003 werden bijna duizend Arabische eigenaars in de Negev veroordeeld wegens illegaal bouwen.

17. Michael Warschawski, *Israel-Palestine: The Bi-national Challenge*, News from Within (van het Alternative Information Center), december 2004. Zie ook: Michael Warschawski, *On the Border*, Pluto Press, 2005.

18. Deze cijfers zijn van 2002, zie Miftah, *Fact Sheet: Foreign Aid to Israel*, april 2002, www.miftah.org en *Israel and the U.S. Interest, The Cost of Israel*, www.mideastfacts.com.

Ook: *Israël en de VS*, Anja Meulenbelt, 12 september 2004, weblog www.anjameulenbelt.sp.nl. Voor recente cijfers van het OECD: De VS is de absolute topdonor voor Israël, Nederland neemt bij de top tien een bescheiden zesde plaats in. www.oecd.org.

19. Phyllis Bennis heeft met enige variaties het verhaal op verschillende plekken uitgewerkt: Bennis, Phyllis, *Veto*, maart 2003, www.tni.org/archives/bennis. Bennis, Phyllis, *The Newest New World Order*, 18 september 2001, www.tni.org/archives/bennis. Bennis, Phyllis, *What Has Been the Role of the UN in the Israel-Palestine Struggle?*, Fact Sheet nr. 9, Institute for Policy Studies, Washington, januari 2001. Bennis, Phyllis, *Understanding the Palestinian-Israeli Conflict*, Tari Publications, 2003.

20. Zie *Aid under Attack*, www.electronicintifada.net, Ga naar By Topic, Development.

21. Er zijn inmiddels vele beschouwingen over het mislukken van de Oslo-onderhandelingen, met onderling enige variatie in de conclusies. Zie bijvoorbeeld Uri Avnery, *A Villa in the Jungle*, www.gush-shalom.org. Op dezelfde website ook te vinden: *Camp David: The Tragedy of Errors*, door Hussein Agha en Robert Malley. Meer op www.electronicintifada.net. Ook: Anja Meulenbelt, *Het Beroofde Land*, Van Genneep 2000.

22. ‘Bantoestan’ is een Zuid-Afrikaanse term voor ‘thuisland’. zonder kans op een economisch zelfstandig bestaan.

23. Zie Uri Avnery, www.gush-shalom.org

24. Ook Israël betaalt een hoge prijs voor de bezetting. Uit een rapport van OXFAM worden de uitgaven geschat. Aanvullende defensie-uitgaven sinds de eerste intifada (1987): 6,5 miljard dollar. Bouwkosten Joodse nederzettingen in de bezette gebieden: 10 miljard dollar. Bouwkosten scheidingsmuur: ruim 1 miljard dollar. Geschatte compensatie aan gewonde Israëli's: 230 miljoen dollar. Geschat verlies aan Bruto Nationaal Product: 7 - 12 miljard dollar. Aangezien de cijfers niet bekend worden gemaakt door de Israëlische regering zijn het schattingen. Zie ook: Daphna Levit, *Where have all our shekels gone?*, www.gush-shalom.org. De economische groei is gestagneerd van +5,2% BNP in 2000 (begin van de Tweede Intifada) naar -0,5%. Het aantal Israëli's dat in 2003 beneden de armoedegrens leefde steeg naar 19,2% (Bron: The Guardian, 25

februari 2005). Zie ook *Soemoed, Themanummer sociaal-economische dimensies van het Israelisch-Palestijnse conflict*, uitgave van het NPK, juli-augustus 2005.

25. In de tien grootste nederzettingen zijn alleen al in 2005 3500 bouwprojecten (appartementen en bungalows) gestart. Illustratief zijn de cijfers over de bevolkingsaanwas in de nederzettingen. Tussen 1994 en eind 2004 is de bevolking in de tien grootste nederzettingen verdubbeld van 69.660 tot 139.603. In totaal wonen er op de bezette Westelijke Jordaanoever 234.487 kolonisten (vergelijk: het aantal kolonisten dat uit de Gazastrook moest vertrekken was tussen de 7000 en 9000). Als de inwoners van de Arabische wijken in Jeruzalem, die in 1967 zijn geannexeerd, maar volgens internationaal recht zijn bezet, worden meegerekend (French Hill, Pisgat Ze'ev en Ramot) stijgt dat aantal tot 406.900. Bron: Oscar Garschagen, NRC 10 oktober 2005. Zie ook Sara Roy, *The Future of Gaza*, London review of Books.
26. Volgens Sara Roy zijn de volgende *'facts on the ground'* die behoren bij het *Disengagement Plan*, al grotendeels gerealiseerd:
1. Een geplande muur van 620 kilometer (waarvan 205 kilometers al zijn gebouwd), opgetrokken uit betonnen platen van negen meter hoog en ondoordringbare hekken, gebouwd op het in beslag genomen land van de Westoever, waardoor op dit moment 10% van alle Palestijnen – 242.000 mensen – geïsoleerd is in afgesloten militaire zones tussen de grens met Israël en de westelijke kant van de muur, en 12% intern is afgesloten van eigen bouwland door de kolonistenwegen en de huizenblokken van de nederzettingen. Op zijn best zullen de Palestijnen nog toegang hebben tot 54% van hun land op de Westoever wanneer de muur af is.
 2. Negenentwintig snelwegen voor kolonisten en *'bypass roads'* over een totale lengte van 400 kilometer, die met opzet worden gebouwd om de bewegingsvrijheid voor de 400.000 Joodse kolonisten te garanderen, en tegelijk drie miljoen Palestijnen in omsingelde en geïsoleerde enclaves op te sluiten.
 3. Veertig geplande tunnels op de Westoever (waarvan er 28 inmiddels klaar zijn, ter vergelijking: vorig jaar waren er zeven klaar), die de Joodse nederzettingen met elkaar en met Israël verbinden.
 4. De geplande bouw van 6400 nieuwe kolonistenhuizen op de Westoever. Minstens

42 nederzettingen worden uitgebreid en scholen, universiteiten, hotels, winkelcentra en bedrijfsruimte en parken worden toegevoegd.

5. De afgrenzing van Oost-Jeruzalem – het commerciële en culturele hart van de Westoever – waardoor Oost-Jeruzalem onbereikbaar wordt vanuit Ramallah, Bethlehem en de rest van de Westoever.
6. Het van elkaar afscheiden van het noorden en het zuiden van de Westoever, en de afgrenzing van Gaza, Hebron, Bethlehem, Ramallah, Jericho, Tulkarm, Kalkiliya, Salfit, Nablus en Jenin.

27. Jeff Halper, *Setting Up Abbas*, 25 oktober 2005, www.electronicintifada.net en www.anjameulenbelt.sp.nl, 26 oktober 2005. Ook het interview met Jeff Halper, www.anjameulenbelt.sp.nl, 1 oktober 2004, *De twee-fasenoplossing?* Zie ook: Hanna Seniora, *The Demise of the Two State Solution*, ICAHD (Committee Against House Demolitions, waarvan Jeff Halper de directeur is. Zij volgen als geen ander nauwlettend de groei van de ‘facts on the ground’) www.icahd.org
28. Zie noot 26. Het artikel is in vertaling te vinden op www.anjameulenbelt.sp.nl
29. Amira Hass, *De acht-staten-oplossing*, 24 april 2005. www.anjameulenbelt.sp.nl
30. Charles Shamas werd geïnterviewd door Anja Meulenbelt, *Israël ontkent dat het gaat om een militaire bezetting*, Tribune, 19 september 2003.

Afkortingen

- ICAHD** Israeli Committee Against House Demolitions
- IDF** Israel Defense Forces
- ILO** International Labour Organization
- IPCRI** Israel/Palestine Center for Research and Information
- PCATI** Public Committee Against Torture in Israel
- PLO** Palestine Liberation Organization
- UNRWA** United Nations Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)
- WFP** World Food Programme

Wetenschappelijk Bureau SP, Vijverhofstraat 65, 3032 SC Rotterdam